

СТАНОВИЩЕ

по дисертация за присъждане на образователна и научна степен „Доктор”
на **Миляна Каменова Велева**

докторант по направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки
(Журналистика – спортна журналистика)
с научен ръководител доц. д-р Ефрем Ефремов

Тема на дисертацията: **„Въздействие на пропагандата по време на
Олимпийските игри – от Берлин 1936 до Сочи 2014. Медийни проекции в
българския и чуждестранния печат“**

Изготвил становището: **Проф. д.пс.н. Толя Стойцова**
Департамент „Масови комуникации”, НБУ

Представеният за защита дисертационен труд от докторант Миляна Велева предоставя на вниманието ни една относително чувствителна тема в последните години, а именно пропагандните влияния, в случая – по време на Олимпийски игри, и тяхното отразяване в печата. Като явление, медийната пропаганда не е нещо ново и е изследвана от различни изследователи. Новото в дисертацията е, че пропагандните въздействия се изследват в контекста на спорта и то на високо световно равнище. И още нещо важно – става въпрос за голям период от време – от 1936 г. до 2014 г., когато медиите, и в частност печата, се променят значимо, благодарение на развитието на новите комуникационни технологии.

Дисертацията е структурирана в три основни глави, придружени с увод, заключение, библиография и приложения. Същинският текст на дисертационния труд обхваща 253 с., и заедно с библиографията и приложенията обемът нараства до 303 с. Библиографията включва 74 книжни източника на български, руски и английски език, както и 50 онлайн публикации, или общо – 124. Разбираемо, поради характера на изследването, освен съвременни, са използвани и по-стари научни източници.

Напълно логично, структурирането на дисертационния труд обхваща ключовите понятия, заложили в темата на работата. Така първата глава е посветена на медийната пропаганда и спорта. Втората глава специфицира понятието спорт като детайлизира само пропагандата, която засяга Олимпийските игри в доста голям период от време – от близо 80 г. Последователно е анализирана ролята на медиите по отношение на Олимпийските игри в Берлин 1936 г., по време на студената война – бойкотът на Олимпийските игри в Москва, 1980 г. и този, в Лос Анжелис през 1984 г. Не случайно, третата глава се фокусира върху последните (до написването на дисертацията) Олимпийски игри – Сочи, 2014 г.

Още в увода точно са формулирани както целта на дисертационната разработка – да се установи начинът, по който Олимпийските игри стават обект на медийна пропаганда. Посочени са и четири основни задачи.

Всяка от трите глави има своите достойнства.

Според мен достойнството на първата глава се заключава в историческото проследяване на епизодичните пропагандни въздействия от зараждането им до Първата световна война, когато се институционализира британо-американският пропаганден модел, който се превръща в образец за останалите държави. Не е пропуснато изграждането на пропагандната машина в Русия и България. Специално място е отделено на пропагандата по време на нацистките режими в Германия и Италия. Текстът отново ни завръща към Русия и България, след Октомврийската революция 1917 г. и създаването на Съветския съюз, и след Септемврийското въстание у нас, 1944 г. Направи ми впечатление един от изводите на докторант Миляна Велева: „В сравнение с останалите социалистически страни България сравнително късно осъзнава пропагандното значение на спорта. Първото решение на Политбюро на ЦК на БКП, свързано с целите и задачите на социалистическия спорт, е от 1952 г. В него се начертава задача *„за решително повишаване на спортното майсторство“*. (с.80 от дисертацията). А първите ни спортни успехи идват едва 20 години по-късно. Смятам, че докторант Велева е извършила този исторически анализ на високо научно изследователско равнище. Прегледани са доста източници, включително книги на английски език, представени са любопитни цитати в термините на тезата, която се защитава, избрани са подходящи илюстрации.

Втора глава следва модела на анализ от първата, но фокусът на внимание е преместен върху Олимпийските игри, а не върху медийната пропаганда в и чрез спорта изобщо. Избраната 1936 г. като начало на изследвания период естествено води до подробно разглеждане на медийната пропаганда, провеждана от нацисткото правителство на Адолф Хитлер по време на Олимпийските игри в Берлин 1936 (с. 89 – 119). Въпреки, че в дисертацията се засягат предимно медийните проекции в българския и чуждестранния печат, по отношение на медийната пропаганда, свързана с Олимпийските игри в Берлин 1936, докторантът отделя подпараграф „Берлин 1936 – първо телевизионно излъчване на спортно състезание като демонстрация на високотехнологичното развитие на страната“ (с. 103). Извършен е детайлен анализ на отразяването на Олимпийските игри в Берлин в българските вестници „Утро“ и „Спорт“, които имат специални пратеници на Игрите в Берлин. Интересно е, че в.

„Спорт“, който се стреми да следва най-високите вестникарски стандарти, формира специални нови спортни рубрики и издава допълнителни броеве заради Олимпийските игри. Като контра-пункт на „фашистки“ Берлин, в дисертацията се дискутират Олимпийските игри в Москва през 1980 г., които са бойкотирани, както и отразяването им в българските медии. Дисертационното изследване на българските вестници „Работническо дело“ и „Народен спорт“ показва, че пропагандната машина действа сериозно и в България. Един журналист от в. „Народен спорт“ публикува „десетки коментарни материала като очевидно на него са били възложени най-сериозните идеологически задачи“ (с.135). Интерес представлява и фактът, че дори заглавията във вестниците на статии, посветени на игрите, са пропагандни и се борят за влияние върху обществото – най-просто казано, „добрите руснаци“ и „лошите американци“. Изнесени са и неизвестни факти, които предават отлично духа на времето и отношението на Партията у нас към Игрите в столицата на СССР. Например, изпратеното писмо от нашия актьор Георги Калоянчев до щангиста ни – Неделчо Колев, член на Българската олимпийска делегация, с цел насърчаване и подкрепа за българските спортисти-участници в Олимпийските игри в Москва.

Аналогична е схемата на анализ в руското медийното отразяване на Олимпийските игри в Лос Анжелис през 1984 г., които също се бойкотират от определени държави и на първо място от Съветския съюз. Основната теза, която анализира докторантът, е „че в Лос Анжелис е опасно“ и „САЩ водят антисъветска пропаганда“ (с. 159). Българските медии и в частност печата, могат да се окачествят като подгласник на съветския. Както съветските, така и българските тайни служби, се подготвят предварително за Игрите в Лос Анжелис като целта на медиите в да постигнат пропаганден ефект и в двете държави.

В заключение, преценката ми за втора глава потвърждава мнението, което си създадох от първата глава на дисертационния труд. Става въпрос за сериозен анализ, добър изследователски стил и коректност. Няма политически изхвърляния, всеки извод, който прави докторант Велева, е обоснован с факти и аргументи.

Последната трета глава, предизвика у мен най-голям интерес, тъй като в нея се прави опит да се проследи как се променя и променя ли се пропагандната традиция в медийното отразяването на Олимпийските игри вече в нашето съвремие. Домакин през 2014 г. на Зимните олимпийски игри е курортният град Сочи, на брега на Черно море.

Кое е новото в анализа на тази глава? Първо, след близо 30 години демократични промени в бившите социалистически страни, установяването на

дипломатически отношения с държавите от другата страна на „желязната завеса“, разпадането на СССР, нормално е очакването, ако не за пълно отсъствие, то поне за значимо намаляване на пропагандното влияние чрез спорта. Това обаче не се случва. И Зимните олимпийски игри в Сочи през 2014 се превръщат в идеологическо противопоставяне. Второ, не само се е променило времето на тоталитарните режими. Медиите бележат нов бум в развитието си. Новите комуникационни технологии не могат лесно да се контролират. Социалните мрежи са достъпни за милиони хора. Силното желание на руския президент Путин за домакинство и личното му присъствие и обръщение на три езика при финалното презентирание на състезаващите за домакин градове в Гватемала, също изиграва съществена роля за избора.

Пропагандните тези, обсъждани в американската преса преди самите Игри в Сочи са свързани с опасността от терористични актове, заради атентата във Волгоград, който се намира едва на 420 км от Сочи. Американските спортисти обаче не се отказват от участие, въпреки опасността. Дори Държавният департамент на САЩ издава и специален наръчник за американците, които искат да пътуват до Сочи. Скандалът около т.нар. „двойна тоалетна“ – със снимки, популяризирани в социалните мрежи се превръща в хит. „Тоалетната пропаганда“ се афишира и в други скандали с американски спортисти. Различни скандални случки се превръщат в антируска пропаганда, например, запазените от месеци места за журналисти в хотели, които се оказва, че не са довършени; или огромният бюджет за Игрите, изтекъл в ръцете на близки до правителството кръгове, и т.н. и т.н. Или, както сполучливо заключава докторант Велева „Цената, която Русия плаща, за да организира Олимпийските игри, се превръща в най-мощното оръжие на медийната пропаганда“ (с. 204). Освен руската, и българската преса отразява Зимните олимпийски игри в Сочи като се основава освен на репортажите от собствените си пратеници, проведени интервюта, също така и на източници от чуждестранната преса, онлайн материали и други комуникационни канали. Обърнато е внимание на отразяването в българските вестници „Тема спорт“ и „Меридиан мач“. Много по-важен е, изводът от анализа на докторанта, че „българските медии успяват да се дистанцират от пропагандните тези. Като цяло те са обективни и безпристрастни, дават различни гледни точки, а в материалите няма идеологически внушения“ (с. 2018). Или, на въпроса, който зададох преди преценката ми за третата глава на дисертационния труд – има ли промяна, може да се отговори положително. Промяна има в българското медийно отразяване и тази промяна е в положителна посока. Друг съществен извод, че след Игрите в Пекин, социалните мрежи буквално

навлизат в Олимпийското движение като дават възможност за споделяне на текст, снимки, видео, предавания на живо. От друга страна, според автора на дисертацията, „социалните мрежи се оказват отлична платформа и за медийна пропаганда. Именно чрез тях журналисти и спортисти успяват да информират за битови проблеми и неуредици по време на Сочи 2014 като бездомни кучета, мръсна вода, недостроени хотели“ (с.244). Тези и много други факти се анализират систематично от докторант Миляна Велева в трета глава като придават логичен завършек на нейното теоретично изследване.

Заключението е лаконично, защото след всяка глава са направени детайли изводи, така, че то представлява обобщение на цялостната дисертационна тема.

Приложенията са съществени. Те представят богатия емпиричен материал, който използва докторант Велева и дават възможност на читателя/рецензента да провери коректността на направените изводи.

Авторефератът е в обем от 47 страници (без библиографията) и отразява точно съдържанието на дисертацията. Публикациите по темата са четири. Две са в сп. „Медии и обществени комуникации“ от 2018 г., една статия е публикувана в Алманаха на БОК през 2016 г. и четвъртата е под печат, отново в Алманаха на БОК.

Позволявам си две бележки като имам предвид достойнствата на работата, както и това, че „доктор“ е освен научна и образователна степен:

1. От изложените тези в края на дисертацията смятам, че основните са 2 – първата и четвъртата. Втората и третата детайлизират първата.
2. По отношение на приносните моменти – най-трудното за всички докторанти, безрезервно приемам приноси 2, 3 и 5. Останалите два са необходимо условие за разработване на дисертация: 1. Обзор на медийната пропаганда и 4. Обработване на голям масив от библиографска информация.

И един въпрос:

Отразяването на недостатъци в медиите по отношение организирането на Олимпийските игри, недостатъци от всякакъв характер – пропаганда ли е? (с. 244) Пояснение – къде е границата между пропагандата и фактологията?

Заключение

Докторант Миляна Велева представя за защита сериозно разработен аналитико-теоретичен дисертационен труд. В него проличава способността на докторанта както да подбира релевантни на темата си научни източници, така и да ги реферира и анализира

на теоретично равнище. Темата е актуална и има пряка връзка с практиката. Дисертацията сполучливо е илюстрирана със снимков материал и е написана с издържан научен стил, ясен изказ и без всякакви грешки. Авторефератът представя точно съдържанието на дисертацията. Докторантът има четири самостоятелни публикации в научни списания и сборници по темата на дисертацията. Поради изключително богатата, систематизирана и анализирана информация, предлагам на докторант Велева да издаде дисертацията си в монография, до която да имат достъп читатели от различни области, интересувани се от темата.

За мен трудът напълно удовлетворява изискванията за исканата степен и затова убедено предлагам на уважаемите колеги от научното жури да присъдим образователната и научната степен „Доктор“ на Миляна Каменова Велева за дисертацията ѝ на тема „Въздействие на пропагандата по време на Олимпийските игри – от Берлин 1936 до Сочи 2014. Медийни проекции в българския и чуждестранния печат“.

19.03.2019

Член на научното жури:

Проф. д.пс.н. Толя Стоицова